

# Discuții privind posibile interferențe între condiția rezolutorie și pactul comisoriu care operează de drept<sup>1</sup>

## Discussions on possible interferences between the resolutive condition and the resolutive pact operating by law

Conf. univ. dr. **Florin I. MANGU\***  
Universitatea de Vest din Timișoara  
Facultatea de Drept

c. j. **Marius Paul ȚĂC\***  
Primăria municipiului Arad

### Abstract

*This study concerns establishing and analysis of the controversial relationship between legal institutions of the resolving condition and the commission agreement, aiming to approach this issue, first from an evolutionary – historical perspective of the two institutions, to better understand the particularities of each, so that more then, our approach to continue with the detection and development of the points of convergence between the two, so that in this context the main elements of separation are enunciated and prezented, and finally the issue of the study will be synthesized in the form of conclusive clarifications.*

**Keywords:** *resolving condition, commission agreement, breach of contract, contractual clause, specialized notification, right to choose.*

### Rezumat

---

<sup>1</sup> Prezentul studiu reprezintă dezvoltarea unuia dintre subiectele tratate de către c.j. Țăc Marius Paul în cuprinsul lucrării sale de disertație intitulată *Rezoluțiunea convențională. Studiu de doctrină și de jurisprudență*, elaborată sub coordonarea conf. univ. dr. Florin I. Mangu, susținută în sesiunea septembrie 2021, cu ocazia absolvirii programului de studii masterale *Carieră judiciară*, aflat în oferta educațională a Facultății de Drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

\* email: florin.mangu@e-uvt.ro.

\* email: mariuspaul93@yahoo.com.

*Prezentul studiu se preocupă de stabilirea și analizarea raportului controversat dintre instituțiile juridice a condiției rezolutorii și a pactului comisoriu, abordând această problematică, mai întâi, dintr-o perspectivă evolutiv-istorică, iar apoi, dintr-una comparativă, cu scopul de a decela și dezvolta, pe de o parte, punctele de convergență dintre cele două instituții, și, pe de altă parte, principalele elemente de departajare, pentru ca, în final, să poată fi formulate niște precizări concludive.*

**Cuvinte-cheie:** *condiție rezolatorie, pact comisoriu, neexecutare contractuală, clauză contractuală, notificare specializată, drept de opțiune.*

## **I. Prezentarea contextului evolutiv-istoric**

Multă vreme, desființarea contractului pentru neonorarea îndatoririlor asumate era înțeleasă și explicată prin intermediul conceptului juridic de condiție rezolatorie subînțeleasă, considerându-se că fiecare parte contractantă, la momentul încheierii convenției, și-a asumat propria obligație în reprezentarea existenței și, în același timp, în măsura executării prestației angajate de către cealaltă parte contractantă. Practic, primirea sau păstrarea prestației promise sau așteptate era condiționată de îndeplinirea conformă a propriilor obligații asumate, în favoarea partenerului contractual.

Această concepție își afla obârșia în dreptul roman, unde, după abandonarea formalităților și ritualurilor solemne care însoțeau în mod obligatoriu încheierea convențiilor, ideea de cauză, în sensul de *causa finalis* nefiind încă conturată la acea epocă, s-a recurs la ideea de condiție pentru a explica și a asigura legătura de interdependență dintre obligațiile părților contractante.

Chiar dacă, așa cum s-a arătat<sup>2</sup>, romanii, cel puțin într-o anumită perioadă, nu practicau distincția dintre condiția suspensivă și condiția rezolatorie, toate condițiile fiind înțelese ca suspensive, fie în privința nașterii obligației, fie în privința extincției acesteia, privind și analizând în ansamblu funcționarea mecanismului condiției, interpreții moderni ai acestui sistem de drept antic, dar parcă mereu actual și provocator, au disjuns cele două determinații juridice ale condiției: cea care suspenda doar eficacitatea obligației fiind denumită suspensivă, iar cea care suspenda stingerea obligației, rezolatorie sau extinctivă (*condictio ad quam*).

Având în vedere tradiția romanică a sistemului de drept din Republica franceză, această concepție a fost transpusă din dreptul roman și în vechiul drept francez. Deși au existat în această perioadă, așa cum s-a arătat<sup>3</sup>, voci care, fără a enunța, în mod explicit, discrepanțele de regim juridic și conceptual dintre noțiunea de condiție rezolatorie și cea de rezoluțiune întemeiată pe o clauză comisorie de cel mai înalt grad, aceste diferențe au fost totuși intuite în mod subtil, însă, din pricina înțelegerii precare a acestei instituții, redactorii Codului civil

<sup>2</sup> M. D. Bob, *Obligația contractuală în dreptul roman cu trimiteri comparative la Codul civil*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 68.

<sup>3</sup> V. Stoica, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor civile*, Editura All Educational S.A., București, 1997, p. 9.

francez au asimilat neexecutarea obligației uneia dintre părți cu o condiție rezolutorie subînțeleasă.

Codul civil francez constituind sursa de inspirație a Codului civil român de la 1864, odată cu adoptarea acestuia, în cuprinsul său au fost preluate nu doar soluțiile codificării franceze, ci, implicit, și concepția deformată privind rezoluțiunea, ca având la bază o condiție rezolutorie latentă, tacită. Această soluție a fost reprodusă în mod fidel în cuprinsul art. 1020-1021 din Codul civil Alexandru Ioan Cuza, care, fiind reglementate în secțiunea privind condiția, nu au făcut decât să alimenteze și mai mult confuzia deja existentă între cele două instituții de drept civil substanțial.

Astfel, în art. 1020 din vechiul Cod civil, se prevedea: *Condiția rezolutorie este subînțeleasă totdeauna în contractele sinalagmatice, în caz când una dintre părți nu îndeplinește angajamentul său.*

Pornind de la exprimarea neinspirată a acestui text legal, această confuzie a fost preluată și perpetuată de o parte a doctrinei corespunzătoare vechii reglementări, fiind înlăturată definitiv abia odată cu intrarea în vigoare a noului Cod civil. Chiar dacă sistematizarea normativă a noului Cod Civil a tranșat definitiv chestiunea, departajând clar cele două instituții juridice, îndepărtând orice umbră de confuzie, în dinamica și complexitatea raporturilor juridice care se stabilesc între subiecții de drept, există situații, și nu puține, în care se poate pune problema celor două instituții de drept civil, așa încât, pentru un ochi neavizat, această aparentă dedublare ar putea comporta reale dificultăți. Bineînțeles, dificultățile există și se referă la ipoteza unei clauze rezolutorii care urmează să-și producă efectele distructive, de drept, adică fără îndeplinirea nici a unei alte formalități, caz în care aceste efecte survin într-o manieră izbitor de similară cu situația în care clauza contractuală instituia o condiție rezolutorie.

Din această cauză, se ridică întrebarea: este vorba despre o simplă dedublare / multiplicare a aceleiași instituții sau, dimpotrivă, nu suntem decât în prezența unei forme de mimetism juridic? Întrucât, în mod evident, după cum am antamat deja, răspunsul nu poate fi decât cel de-al doilea, se ridică totuși o a doua întrebare, și anume: care ar fi calitățile sau criteriile în funcție de care putem decela între cele două figuri juridice, în special în ceea ce privește natura, modul de operare, efectele sau alte elemente particulare.

Cu aceste scopuri în minte, în cele ce urmează, demersul nostru se va concentra pe analiza și pe prezentarea într-o manieră comparativă a regimului juridic al celor două instituții de drept civil, pentru ca, în final, să sintetizeze problematica analizată prin intermediul unor precizări concluzive.

## **II. Enunțarea și prezentarea similitudinilor**

Așa după cum am arătat, asimilarea eronată a sancțiunii rezoluțiunii cu condiția rezolutorie nu era întemeiată doar pe un criteriu de plasament greșit în cuprinsul vechiului Cod civil (reamintim că regimul juridic general al rezoluțiunii era desprins din prevederile art. 1.020-1.021 C. civ. din 1864, articol care însă era așezat în secțiunea care reglementa condiția rezolutorie, ca modalitate a obligației), ci, mai mult decât atât, era favorizată chiar de unele similitudini mai mult sau mai puțin fundamentate între cele două instituții de drept civil material.

Mai întâi, trebuie avut în vedere că, atât în cazul condiției rezolutorii, cât și în privința sancțiunii private<sup>4</sup> a rezoluțiunii, premisa este aceea a existenței unei obligații civile perfect valabile la momentul angajării ei, dar care, din anumite cauze obiective, sau, din contră, subiective, devine ineficace pe parcursul său existențial. Aceasta presupune faptul că obligația nu are în sine un viciu sau, cu alte cuvinte, nu este vorba despre un defect inerent și concomitent nașterii acesteia, ci, din contră, toate condițiile generale sau particulare de validitate ale contractului din care izvorăște sunt echilibrat stabilite și corespunzător îndeplinite, astfel încât extincția acordului are cauze posterioare și exogene, care pot fi, la rândul lor, așa cum am arătat deja, de natură obiectivă sau, din contră, subiective.

Față de prima ipoteză, cea privitoare la efectele condiției inserate într-un contract afectat de viciul nulității, credem că discuția trebuie purtată pe două paliere, în funcție de natura nulității.

Astfel, dacă, în speță, va fi vorba despre o cauză de nulitate relativă, opinăm că, până la pronunțarea efectivă a sancțiunii de către organul judiciar sau de către părțile contractante, în virtutea unui acord expres în acest sens, după cum dispune art. 1.246 alin. (3) C. civ., contractul rămâne să își producă efectele sale specifice, așa încât și condiția va putea să se concretizeze sau nu în toată această perioadă, producându-și efectele sale extinctive. Toată problema ar fi, în opinia noastră, ce s-ar întâmpla dacă ne-am imagina că, după notificarea încetării contractului din cauza condiției, partea îndreptățită să invoce nulitatea va solicita instanței de judecată pronunțarea nulității relative a contractului și, în consecință, desființarea acestuia, inclusiv în ceea ce privește efectele subsecvente ale condiției împlinite. Opinăm față de aceste împrejurări că, având în vedere faptul că sancțiunea nulității presupune existența viciului încă de la momentul perfectării acordului de voințe, coroborat cu efectul distructiv retroactiv al acesteia, nulitatea se va aplica cu prioritate, afectând întreg corpul contractual, deci inclusiv condiția rezolutorie stipulată, cu consecința înlăturării efectelor acesteia. Aceasta, și pentru că respectiva condiție rezolutorie nu se întemeiază, la rândul ei, decât pe una dintre clauzele aceluiași contract viciat, neputând scăpa de această contaminare generală a *corpusului contractual*, întrucât nu este nici măcar una dintre acele clauze, cum ar fi, de exemplu, cele referitoare la soluționarea diferendelor, care să comporte o anumită independență față de obiectul contractului. Revenind, reiterăm că, având în vedere caracterul relativ, susceptibil de confirmare, chiar și tacită, a nulității în discuție, prin prisma prevederii cuprinse în art. 1.254 alin. (1) C. civ., conform căreia contractul „lovit de nulitate absolută sau anulat” este considerat a nu fi fost niciodată încheiat, în cazul nulității relative, până în momentul anulării efective a contractului, acesta este susceptibil să producă efectele sale specifice.

Nu la fel stau lucrurile în ipoteza în care în cauză este incident un motiv de nulitate absolută, când, din interpretarea comparativă a celor două ipoteze de lucru reglementate de textul mai sus evocat, ar rezulta că, în acest din urmă caz, contractul nu produce efecte juridice, chiar dacă nulitatea nu a fost constatată de către instanța de judecată. Nulitatea

---

<sup>4</sup> Ph. Le Tourneau (sous la direction de), *Droit de la responsabilité et des contrats. Régimes d'indemnisation*, onzième édition, Édition Dalloz, Paris, 2017, p. 1465, nr. 3227.12.

absolută operează de plin drept, iar nu în temeiul unei hotărâri judecătorești [art. 1.247 alin. (1) C. civ.]<sup>5</sup>.

În mod similar condiției rezolutorii și soarta pactului comisoriu celui mai energic depinde de mai mulți factori, precum natura divizibilă sau nu a prestației principale, importanța prestației individuale neexecutate în economia contractului și, bineînțeles, nu în ultimul rând, cel mai important și decisiv, natura sancțiunii nulității aplicate, totală sau parțială.

În acest caz, dacă sancțiunea nulității va viza întregul *corpus contractual*, nefiind posibilă salvagardarea acestuia prin amputarea elementului cangrenat de viciul nulității, toate celelalte criterii vor deveni irelevante și ineficace. Aceasta, pentru că, chiar dacă, deopotrivă, atât rezoluțiunea, cât și nulitatea produc efecte retroactive, aceasta din urmă are preeminență în fața celei dintâi, întrucât, pe de o parte, cauzele ei pot fi identificate concomitent momentului încheierii contractului și, pe de altă parte, tinde la asanarea fie a actului juridic (dacă este parțială și lovește doar anumite clauze ale acestuia), fie a circuitului civil însuși (dacă este totală), îndeplinind, concomitent, atât o funcție represivă, cât și una preventiv-educativă.

Vizavi de raportul dintre cele două sancțiuni, rezoluțiunea, respectiv nulitatea, precum și cu privire la modul în care se va rezolva conflictul dintre ele, atunci când intervin cu privire la același contract, o interesantă opinie a fost avansată, inițial, în literatura de specialitate<sup>6</sup> tributară Codului civil 1864, din zorii veacului trecut, preluată apoi și de către alți doctrinari contemporani, opinie la care înțelegem să ne raliem. S-a argumentat astfel că, dacă, în raport cu același contract civil sinalagmatic, s-ar ridica atât problema rezoluțiunii, cât și cea a nulității acestuia, atunci va fi analizată cu prioritate aceasta din urmă. S-a oferit ca exemplu practic în acest sens, situația în care una dintre părțile contractante ar solicita, pe cale de acțiune, rezoluțiunea pentru neexecutarea culpabilă a obligațiilor decurgând din contract, eventual „asezonată” cu daune interese, iar partea potrivnică fie ar invoca, pe cale de excepție, în apărare, în cuprinsul întâmpinării, fie ar solicita, pe cale de acțiune, în cadrul cererii reconvenționale, constatarea sau pronunțarea nulității absolute sau relative a contractului a cărui neexecutare a fost alegată. În acest caz, instanța va trebui să analizeze în mod preminent excepția nulității sau cererea reconvențională, iar, în măsura în care o

---

<sup>5</sup> M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală. Vol. II. Teoria drepturilor subiective civile*, Editura Solomon, București, 2018, p. 535. *Contra*: I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 579, 580-581, în sensul că nulitatea este o sancțiune prin excelență judiciară.

În sensul că intenția legiuitorului actualului Cod civil a fost ca, în principiu, nulitatea absolută să opereze de (plin) drept, existând însă și excepții (cu precădere nulitatea absolută a cărei acțiune este declarată de lege prescriptibilă), respectiv că singura nulitate de drept care este la adăpostul oricărei controverse o reprezintă categoria clauzelor considerate nescrise, acțiunea în constatarea caracterului nescris al unei clauze contractuale fiind, indiscutabil, o acțiune în constatare, în sensul art. 35 C. pr. civ., precum și că distincția conceptuală, între acțiunea în constatarea nulității absolute care ar opera de drept, respectiv acțiunea în declararea nulității absolute care operează judiciar (sau amiabil) este lipsită de interes practic în procesul civil – Gh.-L. Zidaru, *Căi procesuale de invocare a nulității actului juridic civil*, în „Actul juridic în Noul Cod civil. Probleme teoretice cu implicații practice”, M. Nicolae (coordonator), Editura Solomon, București, 2020, p. 461-464.

<sup>6</sup> C. Hamangiu, N. Georgean, *Codul civil adnotat*, Editura Socec & CO S.A.R, București, f. a., vol. III, nr. 16, p. 658, cu doctrina acolo citată.

va admite, reținând în considerentele decizorii sau constatând/pronunțând în dispozitivul hotărârii desființarea contractului pentru nulitate, va fi nevoită să respingă ca nefondată cererea de rezoluțiune, fără a mai proceda la administrarea de probatorii pentru verificarea condițiilor rezoluțiunii. În cazul în care nulitatea este una absolută, instanța ar avea chiar obligativitatea, potrivit art. 1247 alin. (3) Cod civil, să o invoce din oficiu și să respingă astfel acțiunea în rezoluțiune<sup>7</sup>. Numai dacă cererea reconvențională sau excepția de fond a nulității va fi găsită nefondată, instanța va proceda la soluționarea cererii în rezoluțiune.

Într-adevăr, deși cele două sancțiuni sunt, prin natura lor, incompatibile, ceea ce se traduce prin non-cumulul acestora cu privire la aceeași convenție, trebuind a fi analizate, în principiu, separat, totuși apreciem că prohibiția acestui cumul se referă în mod absolut la aceeași parte de act juridic, nefiind exclus ca uneori să poată fi cumulate cu privire la același contract. Spre exemplificare, pentru a nu rămâne ipoteza enunțată una doar pur teoretică, prezentăm situația în care, ca urmare a controlului de legalitate întreprins de organul judiciar competent, prin raportare la toate criticile ridicate pe calea cererii reconvenționale, instanța constatând că aceste critici sunt întemeiate, însă nu se justifică aneantizarea totală a contractului din perspectiva principiului salvagădării, pronunță sau constată doar nulitatea parțială, celelalte prevederi contractuale rămânând în ființă și continuând practic să producă efecte juridice, în măsura în care s-ar proba existența unei neexecutări nejustificate, culpabile și suficient de însemnate din partea debitorului, cu privire la una dintre aceste obligații esențiale rămase în vigoare, nimic nu s-ar opune, ca instanța să pronunțe rezoluțiunea. Observăm că, în acest caz, contractul ar avea o îndoită cauză de extincție, nulitatea parțială, întâi și, mai apoi, pentru obligațiile rămase în vigoare de pe urma nulității și care nu au fost executate, rezoluțiunea parțială a contractului.

Apoi, trebuie observat că, în egală măsură, atât condiția rezolutorie cât și pactul comisoriu cel mai energic se întemeiază pe ori reprezintă chiar niște clauze contractuale, care, în mod paradoxal, prin natura lor, sunt susceptibile să lupte contra interesului și ființei gazdei lor, contractul, ele neputând să-și îndeplinească rolul specific decât prin consumarea substanței corpului contractual în care sunt integrate, deși, în acest fel, extincția contractului va însemna implicit și dispariția acestora. Metaforic vorbind, condiția rezolutorie și pactul comisoriu nu sunt altceva decât niște „oximoroni juridici”, ilustrând prin inserarea lor în contract o asociere incompatibilă și uneori chiar letală pentru actul care le conține.

Din această perspectivă, este clar că nici în privința condiției, nici în cea a pactului comisoriu, nu ar putea exista și nici nu ar putea fi solicitat a fi constatată îndeplinirea sau neîndeplinirea acestora de către instanța de judecată *ex officio*, în lipsa existenței unei asemenea stipulații în acordul de voință al părților, cu excepția situației în care ar fi reglementată o condiție rezolutorie, respectiv o rezoluțiune care ar opera *ope legis*, aceeași idee fiind evidențiată și în altă parte a literaturii de specialitate<sup>8</sup>.

---

<sup>7</sup> G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ediția a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 222.

<sup>8</sup> P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 394.

Aceasta, și pentru că, în al treilea rând, atât condiția rezolutorie, cât și clauza comisorie sunt în fapt și în drept, niște derogări de la regulile de drept comun. Prima, de la principiul potrivit căruia obligațiile civile sunt, în principiu, simple, adică neafectate de modalități prin natura lor [art. 1.397 alin. (1) C. civ.], astfel că, pentru a fi afectate de vreo modalitate, părțile trebuie să prevadă în mod expres acest lucru printr-o clauză contractuală. Secunda derogă de la regimul general al rezoluțiunii, reprezentat de cea judiciară<sup>9</sup>, limitând sau chiar estompând rolul instanței de judecată în aprecierea oportunității aplicării sancțiunii, exceptând controlul legalității operațiunii, care nu poate fi înlăturat pe calea unei clauze contractuale; judecătorul va fi ținut să constate rezoluțiunea, dacă toate condițiile operării pactului comisoriu celui mai energic sunt îndeplinite astfel cum au fost convenite în contract<sup>10</sup>.

Fiind niște excepții deja de la regula generală, rezultă că interpretarea și aplicarea acestora se va face într-o manieră responsabilă și restrictivă<sup>11</sup>, nefiind permisă interpretarea extensivă a acestora ori „descoperirea” lor pe calea interpretării, neputând fi niciodată tacite<sup>12</sup>. Clauza rezolutorie cea mai energică nu va putea sancționa decât exclusiv neexecutarea obligației la care face referire expresă<sup>13</sup>, fiind necesar ca, în conținutul său, să fie cât mai precisă, neechivocă<sup>14</sup>. Așadar, pe lângă toate celelalte reguli de interpretare a clauzelor contractuale, consacrate explicit de noua reglementare, trebuie să se țină cont în mod imperativ și de această regulă enunțată.

---

<sup>9</sup> D. Houtcief, *Droit des contrats*, 4<sup>e</sup> édition, Édition Bruylant, Bruxelles, 2018, p. 625; P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, ediția a 2-a revizuită, Editura Hamangiu, București, 2017, p. 535; F. Popa, L. Pop, *Rezoluțiunea, rezilierea și reducerea prestațiilor în viziunea noilor prevederi ale Codului civil*, în „Analele Universității de Vest din Timișoara, seria Drept”, volumul 1/2011, p. 130; *Contra*: M. Nicolae, *Despre declarația unilaterală de rezoluțiune sau reziliere. Probleme teoretice și practice*, în „Actul juridic în noul Cod civil. Probleme teoretice cu implicații practice”, M. Nicolae (coordonator), Editura Solomon, București, 2020, p. 190: „în realitate, de lege lata, rezoluțiunea/rezilierea extrajudiciară unilaterală constituie regula, deoarece cazurile în care rezoluțiunea/rezilierea judiciară este obligatorie *ex lege* sunt rare (ex. contractul de întreținere), în timp ce rezoluțiunea/rezilierea de plin drept depinde fie de voința legiuitorului, fie de cea a părților, fiind întâlnită în special sub forma pactelor comisorii (rezolutorii), iar ceea ce contează aici este modul abstract conceput de legiuitor în care poate opera rezoluțiunea/rezilierea, iar nu cel concret la care creditorul recurge în mod efectiv ori debitorul, la rândul său, este constrâns să reacționeze, respectiv să conteste în justiție declarația unilaterală de rezoluțiune ori pactul comisoriu, după caz”.

<sup>10</sup> D. Houtcief, *op. cit.*, p. 624; C. Grimaldi, *Leçons pratiques de droit des contrats*, Édition Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2019, p. 337; M. Fabre – Magnan, *Droit des obligations. 1 – Contrat et engagement unilatéral*, 4<sup>e</sup> édition mise à jour, Édition Presses Universitaires de France, Paris, 2016, p. 740; Ph. Le Tourneau (sous la direction de), *op. cit.*, p. 1464, nr. 3227.11; Curtea de Casație a Franței, prima cameră civilă, dec. din 30 aprilie 2009, în *Juris Classeur Périodique*, 2009, nr. 34, p. 273, cu observații de P. Grossier.

<sup>11</sup> D. Houtcief, *op. cit.*, p. 625.

<sup>12</sup> Curtea de Casație a Franței, prima cameră civilă, dec. din 17 mai 1954, în *Gazette du Palais*, 1954, 2, p. 82.

<sup>13</sup> D. Houtcief, *op. cit.*, p. 626; C. Grimaldi, *op. cit.*, p. 337; Chr. Larroumet, S. Bros, *Traité de droit civil. Tome 3. Les obligations. Le contrat*, 9<sup>e</sup> édition, Édition Economica, Paris, 2018, p. 763; Ph. Le Tourneau (sous la direction de), *op. cit.*, p. 1464, nr. 3227.11.

<sup>14</sup> Curtea de Casație a Franței, cam. a treia civilă, dec. din 12 octombrie 1994, în *Bulletin civil*, 1994, III, nr. 178.

Apoi, în al patrulea rând, având în vedere faptul că ambele clauze, atât cea care conține o condiție rezolutorie, cât și cea care exhibă o clauză comisorie de cel mai înalt grad produc efecte de drept, aspect care însă presupune discuții mai elaborate (așa încât din această cauză, dar și dintr-o opțiune de sistematizare a prezentării, alegem să o analizăm ulterior), aceste efecte *ope legis* se traduc, în fiecare dintre cele două ipoteze, în aceea că rolul instanței se va mărgini la a constata intervenția sau, dimpotrivă, lipsa acesteia, raportat la prevederile legale imperative și/sau la criteriile contractuale prevăzute de către părți, așa încât, în ambele situații, controlul instanței de judecată va fi unul *a posteriori*<sup>15</sup>. În acest sens, alin. (4) al art. 1.404 C. civ. ne învederează în mod univoc faptul că „partea interesată poate cere oricând instanței să constate îndeplinirea sau neîndeplinirea condiției”. Or, într-adevăr, verbul „a constata” trimite în mod indubitabil la o anumită stare de preexistență, din moment ce aceasta poate fi constatată cu propriile simțuri de către organul judiciar, iar nu pronunțată. Textul art. 1.553 alin. (2), partea a doua din Codul civil nu este mai prejos, arătând faptul că, în situația pactului comisoriu celui mai energic, părțile convin că rezoluțiunea „va rezulta din simplul fapt al neexecutării”, deci nu dintr-o hotărâre judecătorească ori dintr-o declarație unilaterală de rezoluțiune, nefiind, pe de altă parte, subordonată nici măcar formalității prealabile a punerii în întârziere a debitorului (precum se întâmplă în ipotezele reglementate în cuprinsul art. 1.551, în cel al art. 1.552, respectiv în cel al art. 1.553 alin. (2), prima parte C. civ.).

Mergând mai departe cu analiza comparativă a celor două instituții de drept civil substanțial, nu se poate trece cu vederea împrejurarea că ambele, odată devenite eficace, produc efecte retroactive, *ex tunc*, care, practic, se vor întinde în timp până la momentul consfințirii înțelegerii. Acest lucru se întâmplă însă doar în cazul în care, în speță, este vorba despre o obligație cu executare instantanee sau, cu alte cuvinte, *uno ictu*, în cazul ambelor instituții juridice desființarea contractului cu executare succesivă neavând, în principiu, nici un efect asupra prestațiilor deja executate, practic, în acest caz consecințele distructive survenind doar pentru viitor [art. 1.407 alin. (2) și art. 1.554 alin. (3) C. civ.].

Astfel, consecințele extinctive întinzându-se în timp până la chiar momentul nașterii obligațiilor părților, considerându-se că acestea nu au existat niciodată din punct de vedere juridic, aceste obligații rămân fără cauză, astfel încât fiecare dintre părțile contractante va fi ținută la întoarcerea prestațiilor pe care le-a primit în considerarea obligației aneantizate [art. 1.407 alin. (4), art. 1.554, alin. (1) și art. 1.635, alin. (1) C. civ.]. Indiferent dacă va fi vorba despre restituirea prestațiilor, ca urmare a îndeplinirii condiției rezolutorii sau a aplicării clauzei comisorii celei mai energice, dispozițiile de drept comun privitoare la restituire, cuprinse în Titlul VIII al Cărtii a V-a Cod civil, se vor aplica în mod corespunzător.

Așadar, pe tot parcursul derulării sale, până la data declanșării evenimentului cu valoare de condiție extintivă, respectiv a conduitei cu valoare de neexecutare rezolutorie, astfel cum au fost prestabilite în contract, acesta va continua să se comporte și să își producă efectele specifice în mod natural și pur și simplu.

---

<sup>15</sup> D. Houtcief, *op. cit.*, p. 624; Chr. Larroumet, S. Bros, *op. cit.*, p. 765.



Un alt punct de convergență între cele două instituții de drept civil este reprezentat, credem, de un aspect de ordin formal vizând notificarea intervenției încetării de drept a raporturilor contractuale dintre părți. Deși este îndeobște cunoscut și admis că, în materia pactului comisoriu celui mai energetic, chiar dacă desființarea are loc de drept – ea rezultând „din simplul fapt al neexecutării” –, pentru ca efectul extinctiv să se consolideze retroactiv/ultraactiv, este nevoie de notificarea faptului desființării contractului celeilalte părți, de către creditorul care a activat clauza rezolutorie, această soluție fiind consacrată atât în doctrină<sup>16</sup>, cât și în jurisprudență<sup>17</sup>. Notificarea are rolul exclusiv de a-l înștiința pe debitor de faptul că creditorul a înțeles să se prevaleze de pactul comisoriu de cel mai înalt grad, neprezentând interes pentru el o eventuală executare în natură tardivă ori un alt remediu contractual, fiind, dimpotrivă, motivat să desființeze retroactiv/ultraactiv contractul, după cum acesta este unul cu executare *uno actu* ori succesivă/continuă [art. 1.554 alin. (1) și alin. (3) C. civ.].

Din această cauză, se ridică întrebarea dacă nu cumva o astfel de formalitate este necesară ori cel puțin oportună și în cazul desființării convenției ca efect al îndeplinirii condiției. La această întrebare, credem că răspunsul este unul afirmativ, impus fiind chiar și numai în temeiul principiului executării contractului cu bună-credință, care solicită părților acestuia o conduită loială și cooperantă, manifestată pe tot parcursul executării sale, constând, concomitent, în informarea și în ajutorul reciproc dintre cele două părți contractante, pentru ca, în final, acordul lor de voințe să-și îndeplinească scopul pentru care a fost încheiat, într-un mod cât mai eficient (art. 1.170 C. civ.). Astfel, întrucât, chiar dacă efectul condiției se produce de drept, nu vedem ce ar împiedica-o pe partea interesată să-i comunice celeilalte părți producerea evenimentului, îndeplinirea condiției și disoluția contractului, mai ales că, în acest caz, fiind vorba despre o împrejurare care, de regulă, nu ține de conduita culpabilă sau intenționată a uneia dintre părțile contractante, uneori, acestea nu vor cunoaște concomitent și în timp util intervenția evenimentului cu valoare de condiție extinctivă. Evenimentul care determină îndeplinirea condiției este un fapt extern contractului<sup>18</sup>, și nu unul dintre elementele sale constitutive<sup>19</sup> și nici unul care constă în îndeplinirea sau nu a uneia dintre obligațiile contractuale de către o parte contractantă<sup>20</sup>. Or, dacă oricare dintre părți are legitimarea procesuală de a cere constatarea desființării înțelegerii ca urmare a intervenției condiției [art. 1404 alin. (4) C. civ.], atunci *a fortiori* oricare poate notifica acest fapt celeilalte părți contractante, de îndată ce are cunoștință despre producerea evenimentului-condiție. Concluziv, referitor la aceste aspecte, apreciem

---

<sup>16</sup> L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu., *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 297; F. I. Mangu, *Rezoluțiunea, rezilierea și reducerea prestațiilor (IV). Modul de operare*, în „Pandectele Române” nr. 4/2014, p. 43, 47.

<sup>17</sup> Curtea Supremă de Justiție, s. com., dec. nr. 1114/2003, în „Revista de drept comercial” nr. 9/2004, p. 300.

<sup>18</sup> F. Popa, L. Pop, *op. cit.*, p. 130.

<sup>19</sup> N. Titulescu, *Eseu despre o teorie generală a drepturilor eventuale*, Editura C.H. Beck, colecția Restitutio, București, 2008, p. 2.

<sup>20</sup> I. Turcu, *Noul Cod civil. Cartea a V-a. Despre obligații (art. 1.164-1.649). Comentarii și explicații*, Editura C.H. Beck, București, 2011, p. 640.

că nicio normă nu împiedică partea îndreptățită să notifice partenerului contractual îndeplinirea evenimentului prevăzut ca având valoare de condiție rezolutorie, astfel că, având în vedere inexistența unei astfel de prohibiții legale, credem că este și rămâne utilă notificarea faptului încetării contractului, întrucât, în anumite ipoteze, neefectuarea acestei formalități ar putea afecta previzibilitatea raporturilor contractuale dintre părți, chiar prejudiciind interesele cocontractantului, prin comunicarea intempestivă și tardivă a realizării evenimentului-condiție, așa încât s-ar putea pune problema angajării răspunderii civile a celui vinovat. Prin analogie – în discuție fiind vorba tot despre manifestarea unui eveniment extern contractului, care produce efecte ireversibile asupra acestuia, viitor și nesigur (raportat la data contractării), dar, de această dată, imprevizibil – ar putea fi aplicată soluția avansată la art. 1.634 alin. (5) Cod civil, considerându-se că partea care a luat cunoștință despre producerea evenimentului-condiție sau care ar fi trebuit, după caz, să ia, trebuie să o înștiințeze într-un termen rezonabil (recomandat ar fi de îndată ce a cunoscut faptul) pe cealaltă parte, pentru ca aceasta să nu facă cheltuieli inutile, angajându-se, eventual, în executarea contractului, deși acesta este desființat de drept.

Soluția nu este expres consacrată în Codul civil, însă interpretarea textului art. 1.404 conduce la acceptarea ei. Astfel, primele trei aliniate ale art. 1.404 oferă criterii în funcție de care părțile contractante, de comun acord, pot constata îndeplinirea condiției. Regula o reprezintă, în acest sens, înțelegerea părților, întrucât ele însele prestabilind contractual criteriile îndeplinirii/neîndeplinirii condiției sunt primele chemate să constate consensual asupra satisfacerii acestora. În acest sens, alin. (2) și (3) ale art. 1.404 le furnizează părților câteva repere de principiu, aplicabile în lipsa unor astfel de criterii expres prestabilite de către ele contractual sau chiar în complinirea celor pe care le-au stipulat. Aceleași criterii constituie instrumente de lucru și pentru instanța de judecată sesizată cu o cerere în constatarea îndeplinirii sau neîndeplinirii condiției, întemeiată pe alin. (4) al art. 1.404, formulată de către cocontractantul interesat, în condițiile în care partenerul său contractual contestă îndeplinirea/neîndeplinirea condiției. Soluția acțiunii în constatare (care, în opinia noastră, ar fi oportun să fie complinită cu una în realizare, mai precis în operaționalizarea efectelor îndeplinirii condiției, constând, eventual, în restituirea prestațiilor deja executate) ar trebui să fie una subsidiară, întrucât, în economia contractului, judecătorul ar trebui să intervină cât mai puțin spre deloc (mai ales că, în speță, alin. (1) al art. 1.404 îi și acordă acestuia o marjă considerabilă de apreciere privind constatarea îndeplinirii/neîndeplinirii condiției, pornind de la criteriile pe care părțile este probabil să le fi avut în vedere după împrejurări), orice intervenție a sa reprezentând un risc de deturnare a conținutului contractului de la ceea ce reprezintă produsul voinței concordante a părților, prevalent trebuind să fie astfel consensul părților contractante în tot ceea ce privește derularea contractului. Însă premisa unui acord de voințe privind îndeplinirea/neîndeplinirea condiției o constituie faptul cunoașterii, de către ambii cocontractanți, al manifestării evenimentului-condiție, premisă care nu este întotdeauna satisfăcută, sens în care se impune ca partea care află mai întâi despre producerea acestui eveniment să o notifice, de îndată sau cel mult într-un termen rezonabil, și pe cealaltă parte, inițiind astfel procedura contractuală privind constatarea îndeplinirii sau a neîndeplinirii condiției, sub sancțiunea

suportării eventualelor prejudicii pe care cocontractantul său le suferă ca urmare a luării tardive la cunoștință privind producerea evenimentului-condiție.

Îndeplinirea/neîndeplinirea condiției rezolutorii, constituind o manifestare a aleatorului (eveniment viitor și nesigur – art. 1.399 C. civ.), în condiții de normalitate, nu atrage sancționarea vreuneia dintre părțile contractante, fiind străină de orice formă de vinovăție a acestora în privința realizării evenimentului-condiție<sup>21</sup>. Art. 1.405 C. civ., în schimb, deschide perspectiva îndeplinirii sau a neîndeplinirii culpabile/intenționate a condiției, cauzată fie de împiedicarea, fie de determinarea, cu rea-credință, a realizării evenimentului. Alin. (1) condiționează îndeplinirea condiției de împiedicarea realizării ei de către debitor, fără însă a face vreo precizare privind atitudinea sa față de acțiunea pe care o desfășoară în acest sens. Cu alte cuvinte, legiuitorul nu condiționează de vreo formă de vinovăție anume conduita debitorului constând în împiedicarea realizării condiției. Concluzia noastră, în acest sens, este că acțiunea de a împiedica realizarea condiției poate fi atât culpabilă, cât și intenționată, având însă același efect: considerarea ca fiind îndeplinită a condiției sub care este obligat debitorul. În sprijinul soluției avansate pot fi aduse mai multe argumente: primul, lipsa mențiunii exprese, din cuprinsul alin. (1), al condiției relei-credințe; al doilea, imposibilitatea extinderii, prin analogie, a ipotezei unei norme derogatorii de la dreptul comun în materie, și ne referim aici la alin. (2) al art. 1.405 (care prevede expres condiția relei-credințe) raportat la art. 1.480 alin. (1) (care solicită părților contractante prudența și diligența specifice unui bun proprietar în administrarea bunurilor sale), respectiv la art. 1.548 C. civ. (care instituie o prezumție de culpă născută din simplul fapt al neexecutării contractului, drept comun care consacră deci regula conduitei culpabile, iar nu intenționate, a oricărui contractant pentru tragerea sa la răspundere; în al treilea rând, nu se poate susține că acțiunea sau inacțiunea debitorului care împiedică realizarea condiției sub care este obligat nu constituie o încălcare a înseși îndatoririlor sale contractuale, mai precis a aceleia care îl împiedică să intervină în cursul normal al evenimentelor care ar putea determina producerea sau, dimpotrivă, împiedicarea realizării evenimentului-condiție, întrucât însăși condiția respectivă constituie produsul acordului de voințe al părților, pe care astfel debitorul îl nesocotește; în al patrulea rând, considerarea ca fiind îndeplinită a condiției a cărei realizare debitorul a împiedicat-o (acțiunea sau inacțiunea sa trebuie să producă efectiv acest rezultat, nefiind suficient să genereze doar pericolul nerealizării condiției) este o veritabilă sancțiune aplicată acestuia, pentru încălcarea contractului, având ca izvor o conduită contractuală ilicită imputabilă acestuia, constituind așadar una dintre expresiile tragerii sale la răspundere contractuală.

Alin. (2) al art. 1.405 C. civ. însă condiționează clar efectul neîndeplinirii condiției de determinarea cu rea-credință, de către partea interesată în îndeplinirea ei, a realizării evenimentului de care aceasta depinde. Reaua-credință echivalează cu intenția.

Indiferent însă de situația în care ne aflăm, este aproape sigur că debitorul care s-a obligat sub condiție sau partea interesată de îndeplinirea acesteia nu-și va asuma conduita

---

<sup>21</sup> N. Daghie, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016, p. 199.

de care se face vinovată și, cu atât mai puțin, se va conforma efectelor acesteia, motiv pentru care, în cvasiunanimitatea situațiilor care se circumscriu ipotezelor reglementate de art. 1.405, concursul instanței de judecată în privința constatării îndeplinirii sau a neîndeplinirii condiției va fi unul necesar. Mai ales că fapta săvârșită cu vinovăție a debitorului sau a părții interesate de îndeplinirea condiției va produce, de cele mai multe ori, creditorului ori celeilalte părți, prejudicii care se cer a fi reparate.

Deci, în ipotezele de care se preocupă prevederile art. 1.405, rămâne, desigur, oportună denunțarea de către creditor sau de către cocontractant a conduitei culpabile ori, după caz, intenționate a debitorului sau a părții interesate în îndeplinirea condiției, de îndată ce află despre împiedicarea realizării acesteia sau, dimpotrivă, despre determinarea realizării evenimentului de care aceasta depinde. Aceasta, întrucât, până la urmă, conduita debitorului sau a părții interesate în îndeplinirea condiției reprezintă o faptă ilicită contractuală care îi deschide creditorului sau cocontractantului calea remediilor contractuale a căror accesare presupune, de cele mai multe ori, și îndeplinirea formalității prealabile a punerii în întârziere. Acest lucru se întâmplă ori de câte ori de îndeplinirea sau de neîndeplinirea condiției depinde eficacitatea obligației debitorului, care astfel devine una simplă, debitorul fiind obligat la executare întocmai, executare pe care însă nu o pune în operă de îndată, conform art. 1.495 alin. (1) C. civ. Dar interesul studiului nostru este reprezentat, în special, de condiția rezolutorie, care, odată determinată ca fiind îndeplinită, conduce la desființarea obligației [art. 1.401 alin. (1) C. civ.]. Și într-un astfel de caz, oportunitatea denunțării de către creditor a îndeplinirii condiției rămâne una de netăgăduit, căci urmează a se pune problema restituirii eventualelor prestații pe care acesta le-a executat ori chiar primit, precum și a plății daunelor-interese destinate a-i acoperi prejudiciul cauzat prin fapta ilicită contractuală a debitorului, efecte pe care creditorul le urmărește a se produce cât mai curând, tocmai pentru a-și limita pierderile suferite. Dacă, dimpotrivă, condiția rezolutorie a fost determinată ca fiind neîndeplinită, prin conduita de rea-credință a părții interesate de îndeplinirea ei, obligația care a fost asumată sub respectiva condiție devine simplă și deci scadentă de îndată, caz în care creditorul acesteia va fi direct și imediat interesat a-l pune în întârziere pe debitor, în cazul în care nu se conformează neîntârziat efectului pe care el însuși l-a cauzat: executarea obligației și, eventual, plata de daune-interese moratorii.

A nu se înțelege că notificarea sau denunțarea despre care s-a făcut vorbire condiționează, în vreun fel, efectul *ope legis* și automat al îndeplinirii condiției. Singura sa rațiune rămâne aceea de a-i aduce la cunoștința cocontractantului fie producerea evenimentului-condiție, fie considerarea ca îndeplinită/neîndeplinită a condiției urmare a conduitei vinovate a debitorului obligat sub aceasta sau a părții interesate de îndeplinirea ei. Partea care primește notificarea are alegerea de a se supune efectelor îndeplinirii sau neîndeplinirii condiției sau, dimpotrivă, de a contesta îndeplinirea sau neîndeplinirea acesteia, caz în care, desigur, judecătorul va fi cel care va tranșa conflictul astfel generat.

Astfel ajungem la efectele de drept pe care le produc atât condiția rezolutorie, cât și, în egală măsură, clauza rezolutorie cea mai energică. Aceste efecte *ope legis* presupun că, în principiu, nu va fi necesară realizarea altor acte sau formalități suplimentare pentru ca acel

eveniment sau împrejurare care, potrivit legii sau acordului de voințe al părților, conduce la extincția acestui acord, să genereze acest efect. Odată fixate prin lege sau contract aceste împrejurări, la producerea faptului declanșator, acestea vor opera, în privința condiției, în mod automat, condiția considerându-se ca fiind realizată de plin drept și automat și, în consecință, operațiunea va fi desființată de drept, prin simpla realizare a condiției rezolutorii<sup>22</sup>. Împrejurarea că, ulterior îndeplinirii condiției rezolutorii sau a clauzei comisorii celei mai energice, una dintre părți sau chiar un terț, în cazul primei ipoteze, respectiv creditorul declarant în cazul celei de-a doua înștiințează în mod formal și efectiv părțile sau partea opusă cu privire la survenirea desființării înțelegerii ca urmare a concretizării stipulațiilor din conținutul clauzei condiționale sau comisorii nu este, după cum am iterat deja, de natură a pune sub semnul îndoielii efectul *ope legis*, întrucât desființarea contractului nu este dependentă de îndeplinirea acestei formalități; notificarea desființării doar îi constată intervenția, care deja s-a produs: automat, în virtutea condiției, respectiv ca urmare a manifestării de voință a creditorului – prin notificarea adresată debitorului în acest sens – în temeiul clauzei. Chiar și în acest din urmă caz – în care, la o primă vedere, am fi în prezența unei contradicții: pactul comisoriu cel mai energetic operează de plin drept, însă notificarea este cea care face să-și producă efectele –, manifestarea de voință a creditorului îl va înștiința pe debitor despre faptul că efectul desființării de plin drept a contractului s-a produs la data împlinirii termenului suspensiv la care acesta trebuia să-și fi executat obligația asumată contractual și stipulată în cuprinsul pactului; notificarea nu are rolul de a declanșa rezoluțiunea, precum în cazul celei unilaterale, reglementate la art. 1.552 C. civ., ci de a o constata retroactiv, de a o consolida.

### III. Enunțarea și prezentarea principalelor elemente de delimitare

Așadar, în considerarea acestor puncte de convergență între instituția condiției rezolutorii și cea a clauzei comisorii celei mai energice, pe care le-am exemplificat și analizat deja și, având în vedere faptul că dezideratul primordial al acestui studiu este, mai degrabă, acela de a decela și prezenta principalele puncte de delimitare între instituțiile de drept în discuție, în rândurile ce vor urma, vom încerca să abordăm și această a doua fațetă, cu implicații deosebit de importante în practică, a relației dintre condiția rezolutorie și clauza rezolutorie cea mai energetică.

Distincția, credem, își păstrează importanța și actualitatea, chiar dacă noua reglementare a înlăturat în mare parte confuziile generate și perpetuate vreme îndelungată sub imperiul vechii reglementări civile, mai ales că, având în vedere efectul de drept al acestui tip de clauză comisorie, aceasta poate fi uneori confundată cu o clauză instituind o condiție rezolutorie, așa încât apreciem că această delimitare rămâne în continuare una necesară și utilă atât teoreticienilor dreptului civil, cât și practicienilor acestuia.

---

<sup>22</sup> I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 572-573.

Mai întâi, trebuie remarcat faptul că, deși atât condiția, cât, în egală măsură, clauza rezolutorie cea mai energică au ca efect aneantizarea acordului de voință al părților, spre deosebire de aceasta din urmă, condiția nu se întemeiază pe neexecutarea fără justificare a obligațiilor, deci, cu alte cuvinte, nu are la bază ideea de culpă, ci, dimpotrivă, se fundamentează pe un element de factură obiectivă, extrinsec contractului, care se produce independent de voința părților contractante și constă în concretizarea evenimentului cu valoare de condiție. Din această perspectivă, chiar dacă condiția rezolutorie este, la modul general, o cauză de extincție a contractului, ea nu este și o sancțiune a neexecutării acestuia, cum este clauza rezolutorie, ci rămâne o simplă modalitate a obligației civile asumate.

Într-adevăr, ca o continuare a acestui raționament, punctăm și o a doua distincție între cele două instituții de drept civil, distincție care se referă la cauza încetării contractului și care, în ipoteza condiției, este tocmai îndeplinirea evenimentului stabilit drept condiție rezolutorie, pe când, în cazul clauzei rezolutorii celei mai energice, cauza încetării constă tocmai în neîndeplinirea „evenimentului furnizării prestației promise”. Din această cauză, cel puțin în mod tehnic, chiar dacă nu și juridic (întrucât este îndeobște cunoscută diferența dintre noțiunea de eveniment din materia condiției și noțiunea de sarcină în accepțiunea de obligație din materia rezoluțiunii), într-un anumit sens și sarcina contractuală sau, mai bine zis, îndeplinirea acesteia poate fi privită ca un eveniment dezirabil și așteptat în același timp pe parcursul derulării contractului, care, la rândul său, se poate concretiza sau nu.

Diferența majoră rămâne însă, pe de-o parte, aceea că, dacă părțile ar putea influența prin voința lor îndeplinirea evenimentului (prin executarea sau neexecutarea obligațiilor asumate), acesta nu ar mai fi un eveniment în accepțiunea condiției, iar, pe de altă parte, dacă ar fi să acceptăm o asemenea teză, adică, dacă evenimentul ar consta tocmai în îndeplinirea, respectiv neîndeplinirea propriilor obligații de către o parte, acest fapt ar transforma condiția dintr-una rezolutorie într-una pur potestativă, care, potrivit art. 1.403 C. civ., nu produce niciun efect juridic. Or evenimentul de care depinde condiția este, prin natura sa, un element obiectiv și aleatoriu, extrinsec contractului<sup>23</sup>. Aceeași concluzie a fost susținută și în altă parte a literaturii de specialitate, unde s-a opinat că evenimentul cu valoare de condiție trebuie să fie unul extrinsec manifestării de voință a părții, neputând să fie unul subiectiv, cum ar fi însăși neexecutarea obligației contractuale<sup>24</sup>. Reținând aceeași idee, ca un argument în favoarea acesteia, am arătat cu o altă ocazie că aceeași concluzie reiese și din interpretarea dispozițiilor cuprinse în art. 1.405 C. civ.<sup>25</sup>. Astfel, dacă, într-un contract, debitorul s-a angajat sub condiția rezolutorie de a nu fi executate propriile-i obligații contractuale (de pildă, vânzarea să fie condiționată rezolutoriu de neplata prețului), atunci neexecutarea care îi este imputabilă va determina neîndeplinirea condiției, în sensul menținerii în ființă a contractului, legiuitorul sancționând în acest fel comportamentul debitorului care, prin voința sa unilaterală, a determinat desființarea acestuia<sup>26</sup>.

---

<sup>23</sup> N. Titulescu, *loc. cit.*

<sup>24</sup> L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile. Volumul I. Regimul juridic general*, Editura C.H. Beck, București, 2006, p. 131.

<sup>25</sup> F.I. Mangu, *op. cit.*, p. 48.

<sup>26</sup> *Ibidem.*

Mergând mai departe cu delimitarea celor două instituții de drept civil material, înțelegem să arătăm, că, deși, în cazul ambelor, nu se pronunță, ci, cel mult, se constată desființarea deja survenită de drept, totuși diferența majoră constă în aceea că, în cazul clauzei rezolutorii celei mai energice, acțiunea în constatarea operării rezoluțiunii de plin drept este prescriptibilă (art. 2.501 C. civ.) și trebuie promovată în termenul general de prescripție extinctivă, care este de trei ani (art. 2.517 C. civ.), sub sancțiunea pierderii dreptului material la acțiune (art. 2.500 C. civ.)<sup>27</sup> din componența dreptului subiectiv<sup>28</sup> patrimonial, cu consecința transformării obligației într-una naturală. În cazul condiției însă, acțiunea în constatarea îndeplinirii, respectiv a neîndeplinirii acesteia este imprescriptibilă extinctiv, putând fi cerută *oricând* înaintea instanței competente, în conformitate cu prevederile art. 1.404 alin. (4) C. civ., acesta fiind unul dintre cazurile de excepție despre care face vorbire alin. (1) *in fine* din art. 2.501 C. civ.

Cu toate acestea, deși textul art. 1404, alin. (4) C. civ. îi conferă expres acțiunii în constatarea îndeplinirii/neîndeplinirii condiției un caracter imprescriptibil, foarte rar o atare acțiune va constitui singură obiectul judecății. Astfel, de cele mai multe ori, aceasta va constitui doar premisa majoră a unei acțiuni în realizare întemeiată pe contractul în care însăși condiția rezolutorie a fost stipulată, acțiune prin care se solicită fie executarea contractului, fie restituirea prestațiilor deja executate, după cum am arătat în cele ce preced. Această din urmă acțiune este una prescriptibilă, de regulă, în termenul general de prescripție, valorificând un drept subiectiv patrimonial născut din contract sau din fapta ilicită contractuală a debitorului de a nu-și executa obligațiile asumate (art. 2.500, art. 2.501, art. 2.517, art. 2.503, art. 2.524, art. 2.525, art. 2.527, art. 2.530, art. 2.531 C. civ.). Într-un astfel de caz, dacă dreptul material la acțiunea în realizare întemeiată pe contract, alăturată celei în constatarea îndeplinirii/neîndeplinirii condiției, s-a stins prin

---

<sup>27</sup> V. Stoica, *Declarația unilaterală de rezoluțiune*, în „Dreptul”, nr. 8/2006, p. 60-61.

<sup>28</sup> M. Nicolae, *Natura juridică a „remediilor” (sancțiunilor) contractuale*, în „In Honorem Valeriu Stoica. Drepturi, libertăți și puteri la începutul mileniului al III – lea”, M. Nicolae, R. Rizoiu, L. Toma Dăuceanu (coordonatori), Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 607-612: „... dreptul la rezoluțiune sau reziliere ... în principiu, acestea sunt drepturi secundare (sau potestative), deoarece poartă asupra unei situații juridice, și nu asupra unui bun sau a unei persoane, și ele se valorifică, de regulă, atât direct de către titular, printr-o declarație unilaterală de voință, cât și printr-o acțiune în justiție (condamnatorie / executorie), după caz. ... Aceeași este situația dreptului la rezoluțiunea sau rezilierea contractului (art. 1549 C. civ.), rezoluțiunea ori rezilierea putând opera *ipso iure*, *ope iudicii* sau *ope voluntatis* (art. 1550 C. civ.), fiind vorba tot despre un *drept secundar* (sau potestativ), iar nu primar, având, de asemenea, un caracter complex, deoarece se poate exercita printr-un act juridic unilateral (declarația de rezoluțiune/reziliere unilaterală) ori printr-o acțiune în justiție, ceea ce implică, în mod firesc, un drept material la acțiune ... în cadrul dreptului civil, în speță, al dreptului contractelor, „remediile” pentru neexecutarea, fără justificare, a contractului sunt, din punct de vedere *obiectiv*, sancțiuni civile, iar, din punct de vedere *subiectiv*, veritabile drepturi subiective civile care pot fi valorificate, în principiu, la alegerea părții interesate ... în toate cazurile, creditorul are *opțiunea* între diferitele drepturi substanțiale, cu mențiunea că unele dintre aceste drepturi nu sunt întotdeauna deschise (de exemplu, dreptul la rezoluțiunea sau rezilierea contractului este condiționat de gravitatea încălcării), iar exercitarea unui drept este, uneori, ireversibilă (de exemplu, dreptul de rezoluțiune sau reziliere unilaterală), în timp ce dreptul la daune-interese rămâne, în principiu, deschis, daunele-interese putând fi combinate cu alte forme sau modalități de reparare a prejudiciului cauzat creditorului ...”.

prescripție, atunci cea din urmă acțiune ar trebui respinsă ca fiind lipsită de interes. Valorificarea caracterului imprescriptibil al constatării îndeplinirii/neîndeplinirii condiției rezolutorii se va putea însă face oricând pe calea excepției – a apărării de fond –, pârâtul putând-o invoca ori de câte ori, prin aceasta, se va ajunge la respingerea, în tot sau în parte, a cererii de chemare în judecată întemeiată pe contractul care conține clauza stipulând respectiva condiție.

La fel stau lucrurile și în privința cererii în constatarea operării de plin drept a rezoluțiunii, în temeiul pactului comisoriu celui mai energic, în sensul că, de cele mai multe ori, această acțiune va fi alăturată uneia având ca obiect repunerea părților în situația anterioară, de exemplu, ori prin restituirea prestațiilor ori prin rectificarea de carte funciară, sau prin ambele aceste operațiuni juridice deodată.

În continuare, deși am văzut că, în genere, atât pactul comisoriu de cel mai înalt grad, cât și condiția extinctivă produc efecte *ex tunc* (în lumina art. 1.554 C. civ., acest lucru este valabil, în privința clauzei rezolutorii celei mai energice conținute într-un contract cu executare *uno actu*, întrucât natura executării succesive sau continue a contractului, va imprima efectelor pactului comisoriu celui mai energic un caracter ultraactiv), în cazul secunde, aceste efecte se produc doar de principiu, caracterul retroactiv fiind mai degrabă prezumat relativ de către legiuitor, în textul art. 1.407 alin. (1) C. civ., care stipulează că aceste efecte se produc doar dacă din voința părților, natura contractului sau dispozițiile legale nu rezultă contrariul. Așadar, această caracteristică, deși, într-o primă fază, apare ca o similaritate, în funcție de împrejurări se poate comporta și ca o antinomie.

Tot în antiteză cu condiția rezolutorie, care, așa cum am arătat cu o altă ocazie<sup>29</sup>, desființează însăși obligația contractuală a părților, acestea fiind dezlegate de lanțul obligațional (*vinculum juris*), clauza rezolutorie cea mai energică, potrivit art. 1.554 alin. (1) C. civ., are ca efect desființarea contractului, debitorul neputând invoca în sprijinul liberării sale pactul comisoriu de cel mai înalt grad, fiind în continuare ținut la executarea contractului potrivit principiului conformității executării obligației<sup>30</sup>, bineînțeles în funcție de modul de exercitare a dreptului potestativ al creditorului frustrat de neprimirea prestației la timp.

Rămânând în aceeași sferă a elementelor de distincție între condiția rezolutorie, respectiv clauza rezolutorie cea mai energică, arătăm că, dacă, așa cum văzut, partea interesată poate cere oricând constatarea îndeplinirii sau a neîndeplinirii condiției, în privința renunțării la condiție, aceasta nu se poate realiza decât atât timp cât modalitatea obligației nu s-a concretizat, conform art. 1.406 alin. (1) C. civ. Cu toate că și această renunțare nu este decât un act unilateral efectuat în exercitarea unui drept potestativ sau de opțiune al părții îndreptățite, în mod simetric opus, în cazul clauzei comisorii celei mai

---

<sup>29</sup> F.I. Mangu, *op. cit.*, p. 48.

<sup>30</sup> Pentru acest principiu, a se vedea, F. I. Mangu, *Rezoluțiunea, rezilierea și reducerea prestațiilor. (I) Reglementarea legală, fundamentul, domeniul de aplicare, poziția în ierarhia „remediilor” contractuale, dreptul de opțiune al creditorului, felurile*, în „Pandectele Române”, nr. 1/2014, p. 27-28; F. I. Mangu, *Rezoluțiunea, rezilierea și reducerea prestațiilor (II). Condițiile*, în „Pandectele Române”, nr. 2/2014, p. 19-23.



energice, chiar dacă produce efecte de drept, același drept potestativ<sup>31</sup> de rezoluțiune al creditorului rămâne exercitabil chiar și după îndeplinirea „evenimentului neexecutării obligației”<sup>32</sup> având semnificația unui motiv de rezoluțiune de plin drept, potrivit legii sau convenției părților, acesta putându-l exercita sau, dimpotrivă, alege alt/-ă remedi/sanctiune compatibil/-ă situației *de jure et de facto* concrete, renunțând la beneficiul pactului comisoriu celui mai energetic.

Astfel, așa cum vom vedea, chiar în cazul stipulării unui pact comisoriu de cel mai înalt grad și chiar ulterior concretizării împrejurării care declanșează activarea pactului, creditorul are în continuare posibilitatea de a cere chiar executarea silită, renunțând astfel la clauza de rezoluțiune, după cum la fel de bine poate cere rezoluțiunea pe cale de acțiune judiciară.

În aceste condiții, în rândurile care urmează, vom aborda problematica efectelor de drept ale condiției, respectiv ale clauzei comisorii celei mai energice, care, deși, așa cum am învederat deja, reprezintă, cel puțin într-o primă fază, un punct de convergență între cele două concepte de drept civil, totuși, în privința modului în care aceste efecte intervin, există diferențe esențiale.

Mai întâi, în cazul condiției, având în vedere faptul că aceasta, în mod natural, se întemeiază pe existența unor împrejurări obiective<sup>33</sup>, străine de comportamentul debitorului<sup>34</sup> și chiar aleatorii (eveniment viitor și nesigur – art. 1.399 C. civ.), partea interesată în îndeplinirea, respectiv în neîndeplinirea acesteia nu poate face nimic de natură să împiedice efectele extinctive retroactive ale acesteia, odată ce evenimentul având această semnificație s-a concretizat. Astfel, în lipsa unei renunțări prealabile, de exemplu, la condiție, la momentul îndeplinirii acesteia, manifestarea de voință a părților devine irelevantă în privința sorții acelei obligații, care, având în vedere efectul extinctiv de plin drept și automat, nu mai permite păstrarea în ființă a acesteia. Eventuala continuare a relațiilor dintre ele în aceleași condiții precum cele stipulate în contractul desființat ca urmare a îndeplinirii condiției rezolutorii va putea fi interpretată, după împrejurări, ca exhibând încheierea, între părți, a unui contract nou cu un conținut similar primului, dar nicidecum ca o renunțare la efectele condiției (art. 1.406 C. civ.) sau ca o tacită reînnoire a contractului inițial, întrucât, pentru a opera instituția juridică a reînnoirii tacite a contractului, este nevoie ca respectivul contract care se vrea reînnoit să fi fost valabil și să fi încetat prin împlinirea termenului extinctiv, iar nu ca urmare a desființării sale retroactive, caz în care nu există un contract care ar putea fi reînnoit.

---

<sup>31</sup> F. Popa, L. Pop, *op. cit.*, p. 133; M. Nicolae, *Natura juridică ..., op. cit.*, p. 607-612; Ph. Le Tourneau (sous la direction de), *op. cit.*, p. 1463, nr. 3227.11.

<sup>32</sup> M. Avram, *Actul unilateral în dreptul privat*, Editura Hamangiu, București, 2016, p. 158-159.

<sup>33</sup> C. Ap. Constanța, s. civ., dec. nr. 234/2004, în L. C. Stoica, *Ineficacitatea actului juridic. Practică judiciară. II. Rezoluțiunea, rezilierea, revocarea, reducățiunea, caducitatea, inopozabilitatea*, Editura Hamangiu, București, 2009, p. 181, nr. 58.

<sup>34</sup> C. Ap. Timișoara, s. civ., dec. nr. 60/2006, disponibilă online la adresa Curtea de Apel Timișoara – Jurisprudență (just.ro); N. Daghe, *op. cit.*, p. 199.

În opoziție cu aceasta, în ipoteza clauzei rezolutorii celei mai energice, creditorul își păstrează dreptul de opțiune cu privire la soarta contractului. În virtutea acestui drept de alegere, creditorul poate opta în mod perfect valabil, chiar și după întrunirea tuturor condițiilor de eficacitate a rezoluțiunii în temeiul pactului, pentru păstrarea ființei contractului, în vederea valorificării creanței prin executarea silită în natură (art. 1.527-1.529 C. civ.) sau prin echivalent a acesteia (art. 1.530 și urm. C. civ.), putând, deopotrivă, renunța la regimul mai favorabil, amenajat contractual, al rezoluțiunii convenționale, pentru a apela la rezoluțiunea judiciară (art. 1.549-1.551 C. civ.)<sup>35</sup>. În acest sens, s-a opinat, în mod judicios, că clauza comisorie de cel mai înalt grad conține o dispoziție de favoare pentru creditor, astfel că, dacă s-ar permite debitorului să o invoce peste voința creditorului, această clauză s-ar transforma într-un defavorabilă acestuia din urmă, datornicul culpabil neputând, prin aceasta, tăgădui însuși dreptul creditorului la alegerea mijlocului celui mai adecvat de realizare a intereselor sale economice și juridice<sup>36</sup>. Tot același raționament privind clauza de favoare justifică, cel puțin în parte, și soluția de neacceptare ca efectele clauzei să se producă peste și în contra voinței creditorului stipulant. Pactul comisoriu, fiind o clauză stipulată în favoarea creditorului, înseamnă că poate fi invocat numai de el<sup>37</sup>, iar nu și de către debitor, care nu se poate prevala de propria-i neexecutare<sup>38</sup>.

Obiectivarea intenției și a dreptului potestativ al creditorului în privința rezoluțiunii contractului se realizează tocmai prin notificarea desființării acestuia, ca urmare a neexecutării culpabile a obligațiilor, întrucât, până în acest moment, hotărârea creditorului (manifestă inițial prin convenirea, în conținutul contractului, a unei clauze rezolutorii de cel mai înalt grad) rămâne revocabilă, în principiu. Or, dacă, în cazul condiției, notificarea intervenirii evenimentului având această semnificație poate fi utilă sau recomandată cel puțin în unele cazuri, dacă nu în toate, în ipoteza pactului comisoriu de cel mai înalt grad, această formalitate nu este doar o facultate, ci chiar o cerință de eficacitate a acestuia, întrucât „... rezoluțiunea pentru neexecutare este o decizie a instanței de judecată sau a creditorului ... nu este niciodată o urmare directă, pe linia raportului de cauzalitate, a

---

<sup>35</sup> I. F. Popa, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor în Noul Cod civil*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 191-192; N. Daghe, *op. cit.*, p. 209; O. Deshayes, Th. Genicon, Y. – M. Laithier, *Réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve des obligations. Commentaire article par article*, 2<sup>e</sup> édition, Editura LexisNexis, Paris, 2018, p. 571; C. Grimaldi, *op. cit.*, p. 337; Chr. Larroumet, S. Bros, *op. cit.*, p. 763; Ph. Le Tourneau (sous la direction de), *op. cit.*, p. 1464, nr. 3227.12; M. Nicolae, *Natura juridică ...*, p. 607-612; Înalta Curte de Casație și Justiție, s. a II-a civilă, dec. nr. 189/2012, disponibilă online la adresa Detalii jurisprudență – Înalta Curte de Casație și Justiție a României (scj.ro); Curtea de Casație a Franței, cam. a treia civ., dec. din 29 aprilie 1985, în *Bulletin civil*, 1985, III, nr. 70; *idem*, dec. din 4 mai 1994, în *Bulletin civil*, 1994, III, nr. 84; *idem*, dec. din 8 iunie 2006, în *Bulletin civil*, 2006, III, nr. 143; *idem*, cam. soc., dec. din 22 iunie 2011, în *Bulletin civil*, 2011, V, nr. 165.

<sup>36</sup> Curtea Supremă de Justiție, s. com., dec. nr. 1114/2003, *precit.*, în „Pandectele Române”, nr. 6/2004, p. 71; C. Ap. Craiova, s. civ., dec. nr. 125/2008, disponibilă online la adresa [www.portal.just.ro](http://www.portal.just.ro).

<sup>37</sup> Tribunalul Suprem, s. civ., dec. nr. 2390/1972, în „Culegere de decizii pe anul 1972”, p. 105; C. Hamangiu, N. Georgean, *op. cit.*, nr. 70, p. 662; F. Popa, L. Pop, *op. cit.*, p. 133; Chr. Larroumet, S. Bros, *op. cit.*, p. 763.

<sup>38</sup> O. Deshayes, Th. Genicon, Y. – M. Laithier, *op. cit.*, p. 571; Chr. Larroumet, S. Bros, *op. cit.*, p. 763.

neexecutării, ci este o sancțiune care se aplică și nicidecum o situație care se constată<sup>39</sup>". Rezoluțiunea nu rezultă din existența în contract a clauzei rezolutorii de ultim grad, ci din aplicarea acesteia, aplicare care nu este automată, ci presupune manifestarea de voință a creditorului pentru a o pune în operă<sup>40</sup>. În adevăr, după cum s-a arătat, această notificare reprezintă o adevărată condiție formală pentru operarea desființării contractului<sup>41</sup>, pe când, în ipoteza condiției, așa cum am anticipat deja, îndeplinirea evenimentului are aptitudinea de a produce singur, independent de alte elemente, extincția înțelegerii.

Într-adevăr, fiind vorba despre dizolvarea de drept a acordului, aceasta ar presupune, dând o interpretare exclusiv literală sintagmei, ca, la momentul expirării termenului de executare stabilit în contract sub sancțiunea rezoluțiunii de drept a acestuia și având în vedere faptul că, în acest caz, punerea în întârziere decurge în mod firesc din simplul fapt al neexecutării, contractul să fie deja desființat *ope legis*, fără nicio posibilitate pentru creditor sau debitor de a-l mai menține în ființă, întrucât chiar textul legal în materie, care recunoaște părților contractante posibilitatea de a conveni asupra unui pact comisoriu de cel mai înalt grad, stipulează neechivoc că, într-un astfel de caz, rezoluțiunea „va rezulta din simplul fapt al neexecutării”. Or o astfel de interpretare, așa cum am văzut, ar fi în totală contradicție cu interesele economice și juridice ale creditorului, nesocotind dreptul lui exclusiv de opțiune, fără să mai facem vorbire despre interferența destul de periculoasă în acest caz cu sfera condiției rezolutorii. Tocmai unul dintre principalele mijloace de prevenire a acestei confuzii juridice între cele două instituții este, credem, cerința notificării formulate de către creditor, prin care acesta nu trebuie decât să-și manifeste opțiunea sa pentru rezoluțiune.

În lipsa acestei notificări, efectele clauzei rezolutorii, deși născute de drept, nu se produc automat, așa încât, din această perspectivă, debitorul sau un terț nu s-ar putea prevala în detrimentul opțiunii creditorului de acest efect *ope legis* (dacă privim contractul ca pe un izvor de normă privată între părțile sale<sup>42</sup>, care se impune acestora precum legea, atunci expresia *de plin drept* poate fi sinonimă cu cea *ope legis*, exprimând producerea efectului rezoluțiunii ca fiind fundamentată în însăși clauza comisorie cea mai energetică) al clauzei, susținând că acordul nu mai este în vigoare și că nu mai reprezintă o realitate juridică opozabilă terților și obligatorie părții debitoare, așa cum impun prevederile art. 1.270, respectiv 1.281 C. civ. Astfel, pentru ca efectele pactului comisoriu de cel mai înalt grad să se producă, este necesar ca creditorul, acesta fiind, de regulă, primul interesat în această problemă, să se prevaleze de pact, să aprecieze conduita debitorului ca reprezentând o neexecutare a contractului în sensul prevăzut în cuprinsul pactului și să-i aducă la cunoștință acestuia hotărârea sa. Rezoluțiunea convențională întemeiată pe cea mai energetică clauză rezolatorie este o sancțiune de drept privat pe care creditorul trebuie

---

<sup>39</sup> F. Popa, L. Pop, *op. cit.*, p. 130 și 133.

<sup>40</sup> O. Deshayes, Th. Genicon, Y. – M. Laithier, *op. cit.*, p. 572; Ph. Le Tourneau (sous la direction de), *op. cit.*, p. 1464, nr. 3227.12; Curtea de Casație a Franței, cam. com., dec. din 30 mai 2018, disponibilă online la adresa <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000037042991>; *idem*, dec. din 3 iunie 1997, în *Bulletin civil*, 1997, IV, nr. 168.

<sup>41</sup> L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu., *op. cit.*, p. 297.

<sup>42</sup> P. Vasilescu, *Relativitatea actului juridic civil*, Editura Rosetti, București, 2003, *passim*.

să o aplice. Concomitent, creditorii chirografari ai acestuia, pe calea acțiunii oblice (art. 1560 Cod civil), în cazul în care acesta neglijează, în prejudiciul lor, să o facă și sunt îndeplinite toate celelalte condiții legale ale acestei acțiuni, ar putea exercita acest drept al debitorului lor. De asemenea, efectele pactului comisoriu de cel mai înalt grad vor putea fi atrase prin mijlocirea instanței de judecată, dacă este necesară constrângerea datornicului la restituirea prestațiilor primite sau în ipoteza în care acesta din urmă contestă legalitatea (în sensul de validitate) clauzei rezolutorii ori eficacitatea acesteia, adică însuși nașterea dreptului creditorului de a se prevala de ea.

Problema, credem, poate fi explicată și printr-o abordare dintr-un alt unghi a formalității notificării. Întâi, rezoluțiunea contractului prin intermediul unei clauze stipulate în acest sens, cu toate efectele *ope legis* convenite, nu este altceva decât concretizarea unei sancțiuni civile cu caracter relativ. Fiind vorba despre o sancțiune de drept privat, rezultă că, în principiu, în absența unei prohibiții legale, voința liberă a părților ar trebui să decidă singură soarta contractului. Deci, creditorul – titular al dreptului de a accesa orice remediu juridic sau orice sancțiune contractuală ar avea-o la dispoziție (art. 1.516 C. civ.) – trebuie să fie întotdeauna liber să exercite acest drept, mai puțin în situațiile în care el însuși a renunțat valabil, în prealabil, la dreptul de a accesa unul (una) sau altul (alta) dintre aceste remedii (sancțiuni) contractuale. Notificarea adresată debitorului, privind alegerea făcută de către creditor în favoarea rezoluțiunii, nu este altceva decât obiectivarea exercițiului acestui drept al creditorului. Astfel, dacă efectele clauzei comisorii celei mai energice intervin de plin drept, la expirarea termenului defipt contractual în care debitorul trebuia să-și execute obligația asumată, stipulată în cuprinsul pactului comisoriu (rezoluțiunea „va rezulta din simplul fapt al neexecutării” – art. 1.553 alin. (2), partea a doua C. civ.), ele nu se produc automat, precum în cazul condiției rezolutorii, ci consolidarea lor retroactivă sau operarea lor ultraactivă, după caz, depinde de manifestarea concretă a voinței creditorului în acest sens, de opțiunea sa pentru rezoluțiunea/rezilierea convențională, obiectivată în notificarea prin care constată retroactiv/ultraactiv rezoluțiunea/rezilierea și doar îl înștiințează despre aceasta pe debitor<sup>43</sup>. Însă debitorul, chiar înaintea exprimării de către creditor a opțiunii sale, nu mai are posibilitatea paralizării rezoluțiunii oferind executarea după împlinirea scadenței la care trebuia să-și execute conform obligația stipulată în pact, determinând astfel ineficacitatea sancțiunii convenționale; dreptul de primire a prestației astfel oferite, în sensul de a o considera drept o plată valabilă (fără însă ca, prin aceasta, să renunțe și la dreptul de a pretinde daune-interese, dacă i se cuvin<sup>44</sup>), îi aparține exclusiv creditorului, întrucât pactul comisoriu cel mai energic este stipulat în favoarea sa, acesta putând renunța chiar și tacit la beneficiul lui, prin acceptarea unei executări tardive din partea debitorului<sup>45</sup>.

---

<sup>43</sup> C. Ap. Constanța, s. civ., dec. nr. 215/2009, disponibilă online la adresa Curtea de Apel Constanța – Jurisprudență (just.ro); N. Daghie, *op. cit.*, p. 209; V. Stoica, *Pactele comisorii exprese*, în „Dreptul”, nr. 2/1997, p. 21; C. Grimaldi, *op. cit.*, p. 337; M. Fabre – Magnan, *op. cit.*, p. 741.

<sup>44</sup> Curtea de Casație, s. I, dec. nr. 387/1885, în C. Hamangiu, N. Georgean, *op. cit.*, nr. 24 și 25, p. 659.

<sup>45</sup> C. Ap. Timișoara, s. civ., dec. nr. 609/2008, în *Buletinul Curților de Apel*, nr. 3/2008, p. 5; C. Hamangiu, N. Georgean, *op. cit.*, nr. 44-47, p. 660 și doctrina citată acolo; nr. 73-74, p. 662-663 și doctrina citată acolo, în sensul

Dar creditorul poate, deopotrivă, refuza o astfel de executare tardivă, fără a fi ținut să probeze faptul că aceasta nu mai prezintă, pentru el, vreun interes (pactul comisoriu cel mai energic determină imposibilitatea pentru oricine altcineva decât creditorul – și ne referim aici la debitor, respectiv la instanța de judecată – de a aprecia asupra oportunității rezoluțiunii de care creditorul înțelege a se prevala<sup>46</sup>), fiind suficient a-și întemeia refuzul pe efectele clauzei rezolutorii celei mai energice, pe care cele două părți au inserat-o în contract, exprimându-și astfel opțiunea sa pentru rezoluțiunea contractului, de drept, de la data neexecutării sale<sup>47</sup>.

O astfel de posibilitate – de a executa valabil obligația – o are debitorul doar în ipotezele: a pactului comisoriu care condiționează rezoluțiunea de punerea prealabilă în întârziere și de acordarea unui termen suplimentar de executare (până la finele termenului suplimentar de executare<sup>48</sup>), în aceea a clauzei rezolutorii nespecializate care fundamentează dreptul creditorului la a declara rezoluțiunea unilaterală (până la data primirii declarației unilaterale de rezoluțiune), respectiv în aceea a rezoluțiunii judiciare (până la data rămânării definitive a hotărârii judecătorești prin care a fost pronunțată rezoluțiunea contractului<sup>49</sup>), însă, în acest din urmă caz, dovada făcută de către creditor privind lipsa sa de interes în primirea tardivă a prestației oferite de către debitor va conduce la pronunțarea totuși a rezoluțiunii de către instanța de judecată<sup>50</sup>.

Dacă raportăm aceste aspecte la regimul general al nulității relative, care, la rândul ei, este o sancțiune de drept civil, în principiu, de ordine privată, observăm că, deși aceasta penalizează nerespectarea unor cerințe de validitate ale operațiunii juridice, încălcate chiar la momentul întrupării ei, totuși efectul disoluției acesteia nu se produce peste voința și în detrimentul intereselor părții ocrotite prin norma juridică nerespectată, ci aceasta beneficiază chiar după intervenția împrejurării nerespectării dispoziției legale, de un drept de opțiune în privința destinului înțelegerii<sup>51</sup>. Acest drept de opțiune nu este altceva decât obiectivarea și exercitarea unui drept potestativ care, în reglementarea actuală, poartă

---

că renunțarea tacită la beneficiul pactului comisoriu, în cazul contractelor cu executare succesivă, nu privește decât prestația care a fost primită după scadență fără a se invoca pactul.

<sup>46</sup> Înalta Curte de Casație și Justiție, s. com., dec. nr. 1431/2005, în *Înalta Curte de Casație și Justiție. Jurisprudența secției comerciale pe anul 2005*, Editura Hamangiu, București, 2006, nr. 22, p. 63; C. Ap. Constanța, s. civ., dec. nr. 215/2009, *precit*.

<sup>47</sup> Trib. Jud. Bistrița-Năsăud, dec. nr. 245/1970, în „Revista Română de Drept”, nr. 2/1971, p. 178; C. Grimaldi, *op. cit.*, p. 338-339.

<sup>48</sup> O. Deshayes, Th. Genicon, Y. – M. Laithier, *op. cit.*, p. 572; D. Houtcief, *op. cit.*, p. 625; Ph. Le Tourneau (sous la direction de), *op. cit.*, p. 1464, nr. 3227.12.

<sup>49</sup> Curtea Supremă de Justiție, s. civ., dec. nr. 824/1999, în „Dreptul”, nr. 2/2000, p. 179-180; C. Hamangiu, N. Georgean, *op. cit.*, p. 658, nr. 15 și doctrina citată acolo, nr. 66, p. 661 și doctrina citată acolo.

<sup>50</sup> V. Terzea, *Noul Cod civil. Vol. II (Art. 1164 – 2664). Anotat cu doctrină și jurisprudență*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 1550, nota autorului la decizia nr. 2859/2005 a Curții Supreme de Justiție, secția civilă, disponibilă în *Buletinul Jurisprudenței – Bază de date*, potrivit căreia „În cazul în care pârâtul, care nu a fost pus în întârziere, a executat obligația în timpul soluționării acțiunii în rezoluțiune, atunci se va respinge această acțiune”.

<sup>51</sup> Gh.-L. Zidaru, *op. cit.*, p. 463; M. Nicolae, *Codex Iuris Civilis. Tomul I. Noul Cod civil. Ediție critică*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 330-331.

titulatura de confirmarea nulității. În acest sens, dispozițiile art. 1.262 alin. (1) C. civ. ne prezintă instituția confirmării, ca fiind exhibarea intenției exprese sau tacite de a renunța la dreptul de a invoca nulitatea, subliniind cât se poate de neechivoc caracterul potestativ al acestei manifestări de voință. În privința confirmării tacite, tot ca manifestare a dreptului de opțiune, potrivit alin. (5) al art. 1.263 C. civ., este suficient ca obligația să fie executată în mod voluntar la data la care ea putea fi valabil confirmată de către partea interesată.

Iată deci modul de funcționare a mecanismului sancțiunii private: creditorul ori partea interesată are la dispoziție pârghia activării sale, pe care o poate acționa sau nu, în funcție de interesele sale economice și juridice de moment, precum și de perspectivă, dispunând, în acest sens, de un drept potestativ a cărui exercitare nu va face nimic altceva decât să atragă asupra contractului efectele pe care legea sau înseși părțile acestuia le-au prevăzut pentru fiecare caz în parte. Nici debitorul, nici instanța de judecată nu pot cenzura exercițiul legitim al dreptului potestativ – neputând impune titularului său exercitarea sau neexercitarea acestuia, pronunțându-se asupra oportunității alegerii făcute –, apanajul instanței de judecată, sesizată fiind în acest sens, rămânând doar acela de a verifica legitimitatea exercitării dreptului respectiv.

#### **IV. Concluzii**

În finalul acestui demers științific, câteva precizări concluzive se impun cu necesitate.

Cercetând problematica posibilei interferențe între domeniul de aplicare al condiției rezolutorii și cel al pactului comisoriu celui mai energic, am pornit în acest demers de la identificarea cauzelor confuziei dintre cele două concepte juridice, efectuând în acest scop o incursiune pe tărâmul evolutiv-istoric al sancțiunii civile a rezoluțiunii și al condiției rezolutorii, identificând și marcând punctul de frântură în această evoluție reprezentat de înțelegerea deficitară a modului de operare a acestora dar și de preluarea mecanică, succesivă a acestei concepții în sistemele de drept din Franța și din România.

Chiar identificată și tranșată această „chestiune litigioasă” cercetarea noastră nu se putea opri aici, întrucât, având în vedere aparențele create de modul în care operează cele două instituții fundamentale de drept civil, precum și, în egală măsură, efectele *ope legis* pe care ambele le generează, confuziile, cel puțin la o privire superficială sau pentru un ochi mai puțin avizat, ar putea persista sau chiar renaște.

În acest sens, studiul nostru s-a defalcat în continuare pe două paliere distincte, primul urmărind și tratând problematica punctelor comune dintre cele două instituții, astfel cum acestea au fost deduse din interpretarea textelor legale incidente în materie sau dezvoltate în alte studii doctrinare, pentru ca, în cele din urmă, să abordăm „miezul problemei” și, în același timp, obiectivul demersului nostru, anume acela de a trasa o linie cât mai clară de demarcație între instituțiile juridice în discuție, prin enunțarea și prezentarea principalelor elemente de antinomie juridică dintre cele două.

Așadar, chiar dacă, între cele două instituții de drept civil material, există, în mod inevitabil, anumite puncte de convergență, nu se poate vorbi și despre o reală interferență a sferelor acestora.

